

Kina TRIGLAVA

LETO XIII.

21. MAJA 1960.

ŠTEV. 252.

KOMUNISTIČNI MISTICIZEM

Povodenj besed, ki je lila s kongresa Socialistične zveze v Beogradu, napolnila bi jezero. Toda to jezero bi ostalo suho; polnila bi ga slama, ki so jo s tako vneto mlatili delegati. Povedali so namreč kaj malo novega, saj je celo spremembe štatuta predvideval in razlagal Kardelj že štiri mesece pred kongresom. Edino nadaljnji petletni plan bil novost; a suhoparne številke malo povedo in malokoga navdušijo. Delegati so sedeli kakor v šolskih klopih in s prstom sledili vrsticam v tiskanih poročilih, katera so dolgočasno prebiralali govorniki. In ko so se javljali v komisijah k besedi, so spet premlevali stare reči, kar je razočaralo nekaj tujih časnikarjev, željnih senzacij. Vedeti bi morali, da kongresi in javna zborovanja v Jugoslaviji niso primerna prilika, da poveš kaj nepričakovanega ali da izraziš samostojno mišljenje, če ne češ postati razdiralec in izdajalec ter prevzeti neprijetne posledice.

Delegati dobro poznajo to pravilo. Da bi se zavarovali pred neprijetnimi posledicami, so premlevali uspehe socialistične izgradnje in spet in spet ponavljali, kar je že Tito povedal. Med govorniki se je celo razpasla navada, da posnemajo Titovo neslovnično izražanje in skrivence stavke brez repa in glave. Razvili so nekak uraden jugoslovanski govorniški slog, ki pripravlja v obup vse, katerim je lepa govorica pri srcu, a ki pač verno odraža duševne lastnosti in sposobnosti vode čega razreda socialistične Jugoslavije.

Titov govor je torej nakazal ton več kot v enem pomenu besede. V tem govoru pa je bil najbolj omembe vreden del o mednarodnih vprašanjih, ker je zvenel kot star gramofon. Tito je govoril o razredni borbi in pohodu socializma, o propadanju kapitalizma in ostankih kolonializma, kot da je popolnoma pozabil na preteklih 12 let. Takih govorov smo bili vajeni od njega v starih slabih časih, ko je še vdano služil Stalinu. Odkar pa ga je zapadna pomoč rešila pred Stalinovo jezo, se je bolj zrelo izražal. Bridke izkušnje so ga naučile, da je imperializem zdaj mnogo hujši na vzhodu kot na zahodu. Kaj ga je torej zapeljalo, da je na kongresu govoril, kot da je pravkar na prižgani župi priplaval?

Morda si misli, da so se ga doma že itak naveličali poslušati. Morda čuti, da s svojim balansiranjem ne vzbuja več posebnega zanimanja na zapadu. Morda obžaluje, da mu na vzhodu ne posvečajo pozornosti. Kot je Tito sam priznal v intervjuju RADU 1. maja, se skuša otresti osamljenosti na ta način, da navezuje prijateljstva z azijskimi in afriškimi deželami. Tem je namenil svojo govornico. Tem je hotel ustrediti, ko je udrihal po kolonializmu. Saj ga nič ne stane. Politična modrost ga vodi v dveh točkah. Prva je, da je Zapad potrpežljiv in ne zameri beraču, če rentarji, ko iztega roko. Druga je, da so sovjetski in socialistični bratci silno občutljivi. Zato lahko govoriš o kolonializmu v Alžiriji ali Keniji, nikakor pa ne o kolonializmu na Kavkazu ali srednji Aziji.

Celi vrsti delegatov iz nerazvitih svobodnih in nesvobodnih dežel so tudi dali priliko, da pozdravijo kongres. Čim manj so taki delegati pomembni ali priznani, tem bolj so veseli prilike, da se iztresejo pred občinstvom. Čim manjše dežele predstavljajo, tem bolj se čutijo počaščene, da govore v Jugoslaviji. Zaradi tega so bili rezultati za titovce

zadovoljivi. Kongres in jugoslovanski socializem sta bila deležna ve like pozornosti med hvaležnim občinstvom v Aziji in Afriki, kar je vsaj delno odtehtalo za nebrižnost na vzhodu in zahodu.

Na kongresu so na dolgo govorili, kaj naj dela Socialistična zve za. Odgovor je na kratko: Vse. Pravijo, da je Socialistična zveza del socialistične demokracije. Pri tem so ponovno poudarili, da v Jugoslaviiji ni enostrankarske vlade. S tem so zmedli nekatere tuje časnikarje, ki ne vedo, da je to redno titovsko bahanje. V titovskem bajeslovju je namreč ljudstvo Socialistična zveza in Socialistična zveza je ljudstvo. Kongres je torej bil najširši ljudski kongres. A kdo ve, ko liko od prisotnih delegatov se je pred dvema letoma udeležilo kongre sa Zveze komunistov v Ljubljani? Statistiki o tem ni na razpolago. Prav lahko pa si predstavljamo, da je med temi ljudmi lepo število večnih delegatov, ki enkrat nastopijo kot avantgarda socializma (t.j. Z.K.J.), drugič pa kot zavestne socialistične sile ljudstva (t.j. Socialistična zveza). Voditelji so itak eni in isti; pesem, ki jo pojejo, je tudi ena in ista. Kakšna pa je razlika med Social. zvezo in Zvezo komunistv - na kongresu niso povedali. Sam Tito je zagotovil, da v Jugoslaviji vsi vedo, kako in kaj ter kakšne so naloge ene ali druge organizacije. Le nekaterim v tujini to naj ne bi bilo jasno. A mnogokrat slišimo o nepravilnih odnosih med samimi komunisti. Vsem nevednežem v pouk torej zapišemo, da so odnosi med Socialistično zvezo in Zvezo komunistov skrajno mistični: ena je v drugi pričujoča; vsaka dela zase, a obe de lata eno in isto. Če pa odgrnemo kopreno misticizma, spoznamo, da Zve za komunistov vodi ljudstvo na uzdi, Socialistična zveza pa ga vodi za nos. |

PARTIZANŠČINA

Med pismi uredniku objavljamo eno od treh pisem, ki obravnavajo isti problem: zakaj KLIC TRIGLAVA ni objavil velikonočne izjave "Na = rodnega odbora za Slovenijo" in dopolnilnega članka g. dr. Kreka o "Slovenski formuli", kar so pisce brali bodisi v londonskem PISMU bodisi drugod? Vsekakor smo dolžni pojasniti, ki naj obenem postavi stvari na svoje mesto za bodoče slične primere.

Ugotoviti moramo, da nam ni bila dostavljena niti velikonočna izjava Narodnega odbora niti dr. Krekov komentar in da smo končno bese = dilo videli šele drugod v tisku, dasi smo prej čuli, da se nekaj zadev = nega pripravlja. (Enako nismo prejeli v oceno Zbornika Svobodne Slove = nije.) To so edini razlogi, zakaj nismo pisali o enem ali drugem, vsaj v izvlečku ali v poročilu. Brez dvoma nas čudi takšna diskriminacij = ska politika "Narodnega odbora za Slovenijo", kar se pa ni zgodilo pr = vič. Čudi nas še posebej, ker se predsedstvo tega odbora nahaja v de = mokratičnem svetu in torej ve, kako se običajno taki stvari streže. Obe nen ne razumemo tega postopka iz čisto propagandnih vidikov, saj bi bi lo vendar v interesu tega odbora, o katerem se tako redko kaj sliši in še redkeje kaj vidi, da se o njem čim več piše in govori. Kako naj zdaj razumemo napisane misli kot iskreno željo po vseslovenskem sodelova = nju, če pa sam predsednik odbora, ki hoče biti "narodni" in torej za vse Slovence, takej v prvi rundi dostavi besedilo zgolj tisku partije, ki ji načeljuje!?

O sami izjavi, ki ima praktični pomen predvsem za emigracijo, bomo pisali prihodnjič, ko bomo tudi komentirali intervjuje, ki jih je nedav no priobčeval naš list.

UREDNIŠTVO

KLIC TRIGLAVA izhaja okoli 20. v mesecu. Izdaja ga "Slovenska Pravda", združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Samo tisti prispevki predstavljajo njeno mišljenje, ki so podpisani od izvršnega odbora. Enoletna naročnina znaša v Angliji 24/-, v Sev. Ameriki \$ 3.50, v Avstra liji pa EA 3 (z letalsko dostavo dvojna cena), plačljiva tudi v dveh polletnih obrokih. Naš naslov je: BM/TRIGLAV, L o n d o n WC 1.

SODELOVANJE MED DELOM IN KAPITALOM

G. Sirc mi je v zadnji številki KLICA TRIGLAVA zameril, ker sem očital političnim strankam v emigraciji, da ne posvečajo dovolj pozornosti socialnim in ekonomskim problemom moderne družbe /ki bodo jutri za našo domovino prvenstveno važni/, posebej še sodelovanju delavcev in uslužbencev v upravljanju podjetij. G. Sirc rezonira takole: "... da bi pa delavski sveti mogli odločilno posegati v tehnično ali komercialno vodstvo podjetja, je pa zelo malo verjetno. Obratno gospodarstvo je veda, ki jo predavajo na univerzah in ni ravno za amaterje..."

Iz teh dveh stavkov izhaja, da g. Sirc, naj mi oprostí, ni popolnoma na jasnem, za kaj pravzaprav gre.

Prevladujoča oblika modernega podjetja v demokratični družbi je delniška družba. Med velikimi in srednjimi gospodarskimi podjetji je individualno podjetje že težko najti. Lastniki delniških družb so delničarji, tehnična in komercialna vodstva podjetij pa so v rokah uradnikov, izbranih in kontroliranih po predstavnikih delničarjev (v velikih družbah) ali pa direktno po delničarjih samih (v manjših družbah). Tekoče posle podjetja izvršuje torej direkcija podjetja, to se pravi uradniki, dočim delničarji odločajo le o vseh važnejših, predvsem življenjsko važnih vprašanjih podjetja: imenovanje ali odpoklic direkcije, razširitev ali ukinitvev podjetja, delitev dobičkov itd. Delničarji ali njihovi odbori (upravni odbori družb n. pr.) imajo seveda možnost, da za uspešno opravljanje svojih funkcij pokličejo "na pomoč" državne ali privatne institucije, specializirane za kontrolo ali znanstvene analize.

Kadar se na zahodu govori o soupravljanju (cogestion), se misli na sodelovanje delavcev in nameščencev v organih delničarjev, konkretno v upravnih odborih delniških družb. Gre torej čisto enostavno za to, da se del pravic, ki so doslej pripadale izključno lastnikom - delničarjem, prenese na delavce in uslužbence. To je bilo doslej najbolj uspešno izvedeno v Zapadni Nemčiji, kjer so mesta^v upravnih odborih vseh podjetij težke industrije razdeljena proporcionalno med zastopnike delavcev in delničarjev, ki imajo, jasno, enake pravice. V francoskih upravnih odborih delniških družb sedijo za sedaj predstavniki delavcev in uslužbencev samo s pravico posvetovalnega glasu, toda v izdelavi so predpisi, po katerih bi najmanj ena četrtnina mest v upravnih odborih anonimnih delniških družb pripadla zastopnikom delavcev in uslužbencev.

G. Sirc mi bo mogoče oporekal, češ da delavci in uslužbenci nimajo potrebnih kvalifikacij niti za te odbore. Meni se zdi, da je kvalificirani delavec, da je inženir, da je knjigovodja, ki je preživel v podjetju leta in leta in je nanj življenjsko navezan, vsaj toliko kvalificiran da voli svojega predstavnika v upravni odbor ali pa da sam postane član tega odbora kot ostarala pariška ali ženevska gospodična, ki je podedovala toliko in toliko delnic desetih različnih podjetij, o katerih tehničnem in komercialnem poslovanju nima niti najmanjšega pojma. In toliko tudi, kakor tisti advokat, poklicni politik, ki je bil poleg tega član več kot petdesetih upravnih odborov. /V francoskih priročnikih o gosp. pravu boste dobili kopico sličnih primerov/.

Ne gre torej za to, da čistilka zamenja tehničnega direktorja podjetja, ali knjigovodja šefa prodaje. Tudi ne za to, kakor nam tako vztrajno trobijo razlagalci Titovih "resnic" (ki so do solz ganili nekatere emigrantske "učenjake"), da postanejo delavski sveti nadomestek za demokracijo in politične svoboščine. Cilj delavskega sodelovanja v upravljanju podjetij je, kakor je jasno in kratko napisal neki francoski gospodarski časopis: 1/ podreti most, ki razdvaja delo in kapital in grozi razdeliti narod v dva nasprotujoča si dela; 2/ spremeniti podjetje tako, da bosta v njem delo in kapital enakopravna.

Ta gospodarski list je nasprotnik soupravljanja, pa mu to dejstvo vendarle ni zamaglilo resnice.

Svetovno protikomunistično gibanje "Réarmement moral" v letošnji poslanici svetu takole začinja svoj predlog zdrave in pravične družbene ureditve: "... ko bosta delo in kapital postala sodelavca, tedaj bo industrija našla svoje pravo mesto v narodnem življenju..."

Gre torej v prvi vrsti za socialni problem. Pa tudi z gospodarskega stališča se je soupravljanje pokazalo koristno. "La Vie française", francoski gospodarski časopis, daje v svoji številki od 29/I-1960 najlaskavejšo oceno nemškega sistema soupravljanja s stališča gospodarnosti.

In ni edini! Sicer pa bi želel vedeti, kdo je danes sploh še sposoben nuditi resne ugovore proti tej instituciji, ki eksistira v Franciji od leta 1946 (predno se je jug.komunistom sploh sanjalo, kaj naj bi soupravljanje pomenilo), v Nemčiji že 10 let itd. Tudi najbolj ogorčeni nasprotniki so morali priznati, da je soupravljanje v znatni meri izboljšalo "klimo" v podjetjih. In če lahko verjamemo ameriškim gospodarstvenikom, je dobra "klima" v podjetjih najboljši pogoj za visoko produktivnost in razvoj podjetja. Da to utrjuje socialni mir, je menda odveč poudarjati.

Prihodnjič bom odgovoril g. Sircu na njegova izvajanja o polni zaposlenosti.

Za zaključek samo še sledeče: Program SDZ, ki sva ga kritizirala oba z g. Sircem, ima gotovo pomanjkljivosti. Ne vem pa, zakaj se je gospod Sirc tako razjezil nad njegovim socialnim delom, ki je v glavnem enostavno prepis Evropske socialne listine, sprejete od vseh članic evropskega sveta. Podpisala jo je tudi Turčija. In kar si danes lahko privoščiti Turčija, naj bo po tolikem in tolikem času dovoljeno tudi naši Sloveniji, pa v kakršnem državnem okviru se že takrat nahajala.

MILAN ŽAGAR

...ooOoo...

'TAKO SEM PRIČAKAL SVOBODO'

To pomlad mineva petnajst let od konca 2.svetovne vojne, ki ga je naša domovina dočakala na strani zmagovitih Zaveznikov. Za to priliko smo naprosili nekaj Slovencev, da nam povedo, kako so oni pričakali svobodo.

NA TALJAMENT!

V tistih zadnjih aprilskih dneh leta 1945. se je na Slovenskem Primorskem, v Vipavski dolini, pojavila takozvana "Slovenska brigada" Jugoslovanske vojske v Domovini. Sestavljali so jo Notranjski, Primorski ter majhen oddelek Dolenjskega odreda, ki pa je že po nekaj dneh natihoma zapustil brigado ter se vrnil nazaj v matični odred na Dolenjsko.

Na Primorskem se ne znajdemo. Drago nam je navdušenje prebivalstva nad slovenskim petjem, a čutimo negotovost v zraku, vidimo pri zore, ki nam niso všeč; dejanja, ki jih obsojamo. Čeprav smo ilegalci, se vendar počutimo bolj sproščeno kot na Dolenjskem ali Notranjskem. V morju srbskih šajkač se naše izgube, čeprav smo sicer kot grupa gotovo različni od njih. Tistih nekaj parov brk, s katerimi se po našajo nekateri "srečniki", izgledajo klaverno v bujni džungli Džujičevih brad; ostali smo golobradi mladiči. Držimo se proč od glavne ceste, ki jo križamo le kadar gremo v akcije na Kras ali Nanos.

Študentje smo nekam v ospredju. Medtem ko so nas na Dolenjskem in Notranjskem nekateri "veterani" bolj ali manj postrani gledali, izzve mo v Vipavski dolini, da je naš čas prišel. Organizirati moramo narodne tabore za domače prebivalstvo. Pišemo govore, učimo se recitirati, "delamo za narod"...

Potem se začne. Ko zjutraj pogledam z brega proti cesti, se po njej vleče dolga vrsta voz in avtomobilov, pomešanih z vojaštvom. Uniforme so jugoslovanske, a vojaki so srbski dobrovoljci. Ves dan traja procesija proti Vipavi in Gorici. Opoldne zvemo: dobrovoljska bolnica iz Logatca "se seli". Nihče ne pove, zakaj se seli proti Gorici in ne proti Ljubljani. Vso noč traja hrušč na cesti. Proti jutru se daleč najgu

zasliši grmenje, ki nima nič zveze z oblaki. Topovi? Ne zdi se nam verjetno, da bi se slišali s fronte, poleg tega je ta na zapadu, grmi pa z juga. Invazija? V štabu brigade je vse mirno, vsaj za naše oči in ušesa, torej ne more biti nič posebnega. Ves dan in vso noč šumi cesta. Na stražarskem mestu 13.čete se nenadoma pojavijo civilisti, ki bi radi "preizkusili" mitraljez, vprašujejo, kaj še čakamo, zakaj tu di mi ne gremo. Kam?

Zjutraj se pojavijo na cesti organizirane vojaške edinice, v polni bojni opremi se pomikajo med vozmi in avtomobili. Zdaj se razve: partizani prodirajo od Reke preko Ilirske Bistrice na St. Peter, a tu zavijejo na levo proti Trstu. Djujičevci se bijejo... Mi še čakamo, vse do noči. Potem je uzbuna... Opolnoči smo nared in na cesti. Zdaj je skoraj prazna, za nami ni več dosti drugih edinic. V Vipavi se odpravlja domobranska posadka. Nekje pred Dornbergom dohitimo dobrovoljske oddelke in potem se vsa truma vali proti Gorici. Nenadoma se nad nami pojavijo letala, angleški Spitfires. Opazujemo jih, ko krožijo nad nami in šele ko se prvo spusti nad našo kolono z očitnim napačnim namenom, se nam zazdi potrebno, da se razbežimo. Težki mitraljez avijona že seka ob cesti, ko se znajdem pod nekim stopniščem v porušeni hiši kraj ceste. Otrpel od strahu se sam sebi zdim kot ka-men. Letala se spuščajo ponovno in ponovno, vidijo se njihovi poslikani tigrovi gobci; ko nas slednjič zapuste, se razgledujemo. Nihče ni zadet, tudi škode na našem delu ceste ni posebne, nekje nižje doli je menda zadelo par konj. Naprej proti Gorici.

Sončna Gorica! Cvet slovenske Primorske! Še iz ljudskošolskih časov sem gojil živo željo, da bi videl to mesto naših "neosvobojenih bratov". Če se prav spominjam, sem jo prvič ugledal na drugi strani nekega železniškega nadvoza. Prihajali smo v šentpetersko predmestje. Pozdravljena, Gorica! Mojih sanj je hitro konec. Od vseh strani se naenkrat oglase strojnice in brzostrelke. "Hostarji" se ne najdemo: odkod in kdo strelja? "Fanika, semkaj, Fanika, semkaj!" kliče starejši major svojo ženo in oba se skrivata za skladovnico drv na nekem dvorišču. Zmešnjava je popolna. Streljanje vse vprek. Na pločnikih leže italijanski gasilci v svojih rjavih uniformah, mrtve oči zro v nas, iz neke stranske ulice privedejo ranjenca, krogla mu je predrila desno stran prsi, iz drugega nadstropja neke hiše padeta pred nas dva civilista s prerezanimi vratovi... Počasi se pomikamo naprej in iščemo kritja ob hišah in ograjah. Naprej, samo naprej, ven iz tega "sončne ga" mesta, naprej preko Soče, Angležem naproti!

"Long Live England..."

Čez most tečemo, stražijo ga hrvatski domobranci. V Moši se ustavimo in prenočimo. Zjutraj pride povelje: nazaj v Gorico, podreti je treba mostove. Vse dopoldne se vrtimo okrog mostu pred neko tekstilno tovarno, z goriškega gradu dežujejo težke mine, partizanski mitraljezi so zdaj na samem bregu Soče. Pred umikom se zberemo pod železniškim nasipom ob vznožju Kalvarije. Nenadoma se vse ozračje zamaje v silni eksploziji. Glavni most čez Sočo je porušen... Ob progi se pomikamo nazaj proti Moši in partizani nas skušajo doseči z mitraljezi. V Moši je vse v pričakovanju: Angleži prihajajo! Prva izvidnica se je že pojavila! Dajejo nam navodila in listke z napisi: Long Live England, Long Live America, Long Live Yugoslavia, Long Live King Peter!... A prilike, da preizkusimo svojo angleščino, ne dobimo; spet moramo nazaj, v zasedo na Kalvarijo. Dež je lil tisto noč in zmrzovali smo v nekakšnem blatnem koritu, a ko se je sredi noči pojavil dežurni narednik in nam povedal, da smo "sprejeti" v britansko VIII. armado ter nam vsakemu pomolil pod nos veliko tablo Hersheeyeve čokolade, je bilo življenje nenadoma lahko in veselo in mokre "šufecne" v čevljih nas niso več žulile. Kovali smo načrte in sanjarili o bodočnosti, ki je bila tisti hip tako blizu, da bi se je lahko z roko dotaknil; še nekaj dni in sprejela nas bo Ljubljana, potem bo konec potepanja in pretrepanja...

Zakaj smo se potem naslednja dva dni pomikali še naprej v Fur-lanijo, nam ni bilo takoj jasno. Potem se je od nekod prikradla vest: v Vidmu nas čaka Peter Živković s svojo jugoslovansko divizijo, preoblekli nas bodo in nato bomo zasedli novo jugoslovansko mejo na Taljamentu. Na Taljament, na Taljament! "Mama mia!" zmajujejo z glava mi Italijani, ki nas sprašujejo, kam. Tagliamento?

Mesto v Vidmu se znajdemo v Palmanovi, o Živkoviću ni sluha. Iz Ljubljane pride radijska depeša: mesto je v zastavah, Narodni odbor je prevzel oblast. Kaj pa z nami? Kam nas ženo? Naslednji dan oddamo svoje "izmučeno orožje". Jasno: dobili bomo novo, enotno orožje... Hodim po taborišču in iščem stikov z angleškimi vojaki. "So vaše čete že v Ljubljani?", vprašujem. "Where is that?" Pojasnujem, pa nihče ne ve nič o tem. Ob nekem smetišču najdem časopis "8th Army News". Dve stvari mi zaplešeta pred očmi: Napredovanje VIII. armade je ustavljeno na jugoslovansko-italijanski meji... Divizija "Železna pest" je razorožila celotno četniško divizijo... Nekaj ni v redu...

Ni časa za premišljevanje. Odpeljejo nas v Ceseno in od tam v Forli. Medtem že zvemo o dogodkih v Ljubljani in evakuaciji domobranstva... Forti e Liberi razglašajo napis na vrhu tribune stadiona v Forliju, kjer prenočujemo kot berači... Ko se med tistimi tujimi črkami vrh tribune love poslednji sončni žarki, se zberemo k večerni molitvi... Dobrovoljski zbor poje: Oče naš, ki že jesi na nebesjah... Kdo bo kdaj pozabil ta prizor, če je bil tam?

Neko jutro odkorakamo ven iz stadiona na "vežbališče". Tam nam povedo: vsi domobranci so bili vrnjeni in poklani... Tisto jutro, pod vročim italijanskim soncem, ko je vse okrog nas kipelo življenja, je v naših srcih nekaj umrlo...

LJUBO

VEKOSLAV FARKAŠ:

RAZGLEDI

HRVATI IN JUGOSLAVIJA je bil naslov predavanju, ki ga je imel g.dr.B. Pešelj novembra 1959. pred "Srbsko ljudsko univerzo" v Chicagu. O predavanju so pisali mnogi emigrantski časopisi in ga komentirali. Tako je prinesla SVOBODNA SLOVENIJA celotni prevod, v izvirniku pa je bilo objavljeno še v HRVATSKEM GLASU in GLASU KANADSKIH SRBA. Pariški SA = VREMENIK prinaša v dvojni številki za februar in marec 1960. analizo in primerjavo izjav, ki mi jih je dal g.dr.Krnjević v intervjuju in v pismu, z izjavami dr.Mačka za božične praznike in s predavanjem dr.Pešlja. SAVREMENIK zaključuje: "Predavanje dr.Pešlja je karakteristično ne le zaradi njegove objektivne in realistične obravnave problema temveč tudi zaradi tega, ker jasno kaže da ozkosrčni šovinizem in .. radikalizem nista v hrvaški politiki vsemogočna... Treba je najti demokratsko, miroljubno in pravično rešitev srbsko-hrvatskega spora in s tem tudi problema Jugoslavije... Rešitev se bo našla tudi proti naši volji, ker jo bo vsililo življenje. A pot do rešitve bo dolga. Napori ogromni. Delo težko. Zapreke vedno neizmerne. A naša dolžnost je, da podpremo vsak konstruktivni predlog, imajoč v vidu to, kar je nedavno izredno dobro podčrtal v nekem članku M.Gavrilović, da se 'na rodi ne hranijo izključno z zgodovinsko resnico ampak tudi z zgodovinskim mitom, celo s takim, ki je vezan na zelo slabo ali nikakršno stvarnost, s prostim proizvodom ljudske domišljije...' Ta rešitev se bo našla, ker za vsem stoji, to je naglasil tudi dr.Pešelj, zdrav razum, zrela presoja, demokratska zavest in realistično razumevanje tako hrvaškega kot srbskega naroda in še prav posebej zdrav instinkt hrvaškega in srbskega kmeta."

Argentinska SLOBODNA RIJEČ zamerja dr.Kreku zaradi objave celotnega dr.Pešljevega predavanja v SVOB.SLOVENIJI in komentarjev, ki so izšli v prid tega predavanja. SLOBODNA RIJEČ se čudi, da daje dr.Krek

takšno publiciteto temu predavanju, ko je vendar sam dr. Pešelj izjavil, da govori edino in izključno v svojem imenu. "Mislimo, da bi dr. Krek doprinesel mnogo več k razbistritvi odnosov med Hrvati in Srbi, če bi vodil računa o stališču merodajnih faktorjev HRSS", piše SLO = BODNA RIJEČ, (misleč pri tem na dr. Krnjevića; moja opomba.)

Kot odgovor dr. Pešljevega predavanju prinaša SAVREMENIK v obliki razgovora kritiko g. V. Vilderja, ki je bila v obliki članka objavljena v GLASU KANAD. SRBA: "Kljub dobri nameri, dr. Pešelj ne more najti rešitve", pravi g. Vilder. "Zakaj? Iz celotne zgodovine mu je namreč merodajno današnje duhovno razpoloženje, to je današnja zmeda duhov. To da to razpoloženje je vendar v razvoju dveh stoletij le neznatna peripetija, faza, pogojena z neposrednimi dočerajšnjimi nenormalnimi dogodki.. Čudno bi bilo, da bi ljudje, zlasti tisti, ki so v tem trpeli ali sodelovali, ostali vedno normalno logični.." Čeprav je dr. Pešelj na začetku predavanja posebej poudaril, da izraža le osebno mišljenje, smatra g. Vilder, da je to predavanje v stvari odgovor dr. Krnjeviću na njegove izjave v intervjuju z menoj, in to odgovor, inšpiriran od dr. Mačka, ki se želi preko dr. Pešlja oddvojiti od ekstremnosti strankinega tajnika in obenem nakazati možnosti demokratske alternative za Jugoslavijo.

V tem komentarju na predavanje pa tudi prej v svojih knjigah Bika za rogove in Na putu preporoda ter kasneje v intervjuju z menoj (KT 250) zastopa g. Vilder stališče, zaradi katerega ga posamezniki v emigraciji zmotno smatrajo za integralca, da se je namreč treba najprej duhovno in moralno preporoditi in šele potem lotiti tehnične ureditve skupnosti. Dr. Pešelj pa tudi velik del sicer demokratičnih emigrantov pa smatra, da je najprej potrebna tehnična ureditev skupnosti, a da se bo šele skozi to čisto tehniko doseglo tudi duhovni preporod več ali manj avtomatično. O tehniki je vsekakor koristno razpravljati, toda postavljati tehniko na prvo mesto, ustvarjati nekatere "ključe" itd. je po mojem mnenju brez smisla. Vsaka tehnika ljudskih odnošajev je odraz njihovega duhovnega stanja danes in njihovega zgodovinskega izkustva včeraj. Samo zidanje katedrale ne dela vernikov, ampak obstoj vernikov zida katedralo! Ideja, preporod prideta na prvo mesto.

DR. KREK O JUGOSLAVIJI: Monakovska ISKRA je v številki 7. aprila letos objavila intervju svojega sodelavca z dr. Krenom. Med drugim pravi g. dr. Krek to-le: "Spor med Hrvati in Srbi se bo končal tisti dan, ko bodo eni in drugi priznali, da je skupnost za vsakogar najboljša rešitev. Mi Slovenci ne moremo in ne želimo imeti neko veliko vlogo pri reševanju spora. Mi, kakor tudi vsi dobronamerni demokrati, moramo trajno delati, da se najde rešitev in uresniči." ... "Mi Slovenci smo od začetka, takoj ko smo prišli v emigracijo, postavili pravilo, da o preteklosti čim manj razpravljamo in govorimo... Mislim, da bi tudi Srbi in Hrvati naredili sami sebi in nam vsem veliko uslugo, če bi pustili zgodovino zgodovinarjem... Če se vsi skoncentriramo na komentiranje sedanjega stanja v domovini, življenja in dela naše emigracije in mednarodne situacije, vsako uro, na vsakem koraku, bomo prišli do istega zaključka: potrebno je samo eno, z združenimi silami rušiti komunizem in njegov diktatorski režim... Neumno je razpravljati o nekih novih programih bilo hrvaških, bilo slovenskih ali srbskih vse dotlej, dokler najprej s skupnimi naporami ne dosežemo demokratične ureditve političnega življenja v domovini in s tem možnosti, da se narod svobodno odloča..."

V intervjuju pojasnjuje dr. Krek potrebo Jugoslavije za Slovence in svoje gledanje na občo svetovno situacijo. Brez dvoma se bo z mnogimi stvarmi, mnogimi izjavami dr. Kreka v intervjuju marsikateri Slovenec - naj že bo v dr. Krekovi stranki ali ne - strinjal. Toda z mnogimi izjavami se pa na žalost ne bo. Predvsem, pri reševanju "spora" med Srbi in Hrvati imajo tisti Slovenci, ki so za Jugoslavijo, veliko vlogo. Oni ne morejo sedeti s prekriženimi rokami in čakati, da se bo do Srbi in Hrvati "sporazumeli", a še manj, da bi dovolili, da pride do sporazuma, ki bi sicer zadovoljil Srbe in Hrvate, a ne bi zadovoljil

Slovencev, Makedoncev in muslimanov. A tak sporazum ni nemogoč. Nekoč se je dr. Krek izogibal dajati izjave, kakršne daje danes v zvezi z Jugoslavijo, v želji, da "zgovorno molči". Danes pa položaj ni spremenjen, ker dr. Krek še nadalje priporoča Slovincem, da v vprašanju "spora" med Hrvati in Srbi, "zgovorno molče". Takšno stališče Slovincem se mi ne zdi realno in je podobno tistemu oportunističnemu stališču slovenskih vodilnih politikov prve Jugoslavije. In takšna politika je pripomogla, da je prišlo do današnjega žalostnega stanja in zato stari predvojni politiki posredno tudi nosijo soodgovornost za zločine ustašev nad Srbi in četnikov nad Hrvati.

Neumno in škodljivo bi bilo, da bi se v "sporu" postavili Slovenci na stran Srbov ali Hrvatov. To pa naj ne pomeni, da bi naj stali ob strani in zavzemajo vlogo nekakšne nevtralne in pasivne "tretje sile" v Jugoslaviji. Interesi Slovincem so tesno povezani z interesi Srbov, Hrvatov, Makedoncev in muslimanov, če se že hoče imeti Jugoslavijo. Slovenci morajo stopiti v obrambo Hrvatov pred tistimi Srbi, ki jih napadajo, ter v obrambo Srbov pred tistimi Hrvati, ki jim delajo krivico; v obrambo Makedoncev pred tistimi Srbi in Bolgari, ki jim hočejo na silo preprečiti mirno življenje ter v obrambo muslimanov pred tistimi pravoslavnimi Srbi in katoliškimi Hrvati, ki hočejo uničiti njihovo posebnost.

Zelo je škodljiv tudi nasvet dr. Kreka, da se čim manj razpravlja o preteklosti, v želji, da se umirijo strasti. To ni rešitev. Ta je: o preteklosti naj se razpravlja in govori brez strasti, mirno in hladno, (a to ni lahko); izogibati se je treba posploševanja o vsem, in še prav posebej, da so bilo Srbi in Hrvati kolektivno odgovorni za zločine ekstremnih posameznikov ali skupin. Potrebno je demokratično in ne demagoško razpravljanje.

SRPSKI VIDICI se imenuje mesečni časopis, ki je začel izhajati pred 8 meseci v Monakovem. Glavni urednik je g. Slobodan Stanković, dočim vodi redakcijo in administracijo g. Nemanja Marčetić. Začeli so ga izdajati bivši zborišči, Srbi, ki so podobno kot oni pri HRVATSKI ZORI prekinili vsako zvezo s totalitarnim Zborom in se odločili za demokratično pot. VIDICI se zavzemajo za demokracijo in v vrsti uvodnikov in člankov kažejo na razne odlike demokracije. Pri tem pa kritično presojajo vlogo Srbov v Jugoslaviji vse od njenega nastanka.

DEMOKRATIJA je naslov šesttedenskemu listu, ki je začel izhajati marca meseca v Parizu pod uredništvom g. Djordja Radovanovića. Sodelavci vključujejo g. Marka Krstića, Zorana Hodjero, Novico Živković, ki poučarjajo, da je DEMOKRATIJA neodvisen list, dasi so člani Srbske zadruge "Oslobodjenje" (njeno glasilo je NAŠA REČ). V uvodniku pravi g. Radovanović med ostalim: "Ljudje okoli Demokracije so poborniki ohranitve Jugoslavije, skupnosti svobodnih narodov. Zanje so se borile tolike generacije v preteklosti in one v odporu tekem druge svetovne vojne... Ona predstavlja za nas živo stvarnost, ki že leta kljubuje vsem burjam in zarotam... Ta stvarnost se ne bo in ne more menjati, razen če ponovno v tem svetu, na čudežen način, za trenutek, kot pred dvema desetletjema, zavladajo sile fašizma, maščevanja, noža in zmede... Novi časi zahtevajo nova dojetja, moderne rešitve obstoječih družbenih problemov. V novih skupnostih ne bo prostora za šovinizem, bolesten nacionalizem, historicizem in niti za komunistične 'egzibicije'..."

JUŽNOSLOVENSKE DEMOKRATSKO SSAVEZ "BUDUČNOST" - je ime nove organizacije, ustanovljene na njenem prvem kongresu v Londonu 22. in 23. aprila letos. To zvezo sestavljajo bivši zborišči, (da jih zaradi lažjega opisa tako imenujem,) okoli lista HRVATSKA ZORA (urednik g. Roko Kaleb) in lista SRPSKI VIDICI, (o katerih sem pisal zgoraj.) Ti ljudje so prekinili z Zborom dokaj davno in so bili izključeni zaradi svojih demokratiških pogledov. Ustanovitev Zveze predstavlja javno prekinitev z Zborom. Dasi so ti ljudje dali pobudo in ustanovili to novo organizacijo, bi bilo zgrešeno misliti, da je ta samo za bivše Zborišče. Nasprotno, to naj bo le začetek organiziranja, dočim morejo biti člani Zveze

tako posamezniki kot skupine, ki pa v Zvezi ne izgube svoje osebno = sti, ampak še naprej nadaljujejo s svojim delom. Tako je ta Zveza ne = kakšna konfederacija posameznikov in organizacij, ki so demokratične. V zvezinem statutu je izrecno rečeno, da člani ne morejo biti "posa = mezniki ali skupine, ki pripadajo komunističnim, fašističnim ali bi = lo katerim drugim nedemokratičnim organizacijam."

Po pravilniku je cilj Zveze, "da omogoči prebujanje in sodelova nje vseh demokratičnih sil s področja Jugoslavije... Zveza zagovarja uporabo etičnih načel v javnem življenju, ideje demokracije in svobo de, medsebojnega sodelovanja narodov Jugoslavije ter razumevanja in sodelovanja med vsemi narodi sveta."

Kongres je v svoji resoluciji navedel tudi te-le osnovne cilje Zveze: "Da ohrani in okrepi Jugoslavijo kot najboljši okvir za duhov ni, politični, ekonomski in družbeni napredek njenih narodov na osno vi svobode in enakopravnosti. Smatramo, da predstavljajo Združene dr žave Jugoslavije najboljšo politično-ustavno obliko za uresničitev te zamisli." Med političnimi cilji je v isti resoluciji med drugim rečeno tudi: "Zveza poudarja in naglaša, da Združene države Jugosla = vije ne bi bile popolne brez Bolgarov. Zveza je mnenja, da je treba ohraniti v osnovnih linijah sedanje notranjo razdelitev Jugoslavije." V isti resoluciji je dalje govora o duhovno-prosvetnih, gospodarskih in socialnih ciljih.

Poleg pravil so bila sprejeta še Osnovna načela, ki vsebujejo Osnovne človeške pravice (osebna svoboda, politična svoboda, svoboda pred strahom, svoboda pred pomanjkanjem), Politična načela in Gospo = darsko-socialna načela. Pogoji za članstvo je sprejem pravilnika in teh osnovnih načel. Eno in drugo bo tiskano tudi na slovenskem in ma kedonskem jeziku.

Poskusov, da bi prišlo do ustanovitve nekakšne jugoslovanske a = li južnoslovanske organizacije, je bilo že prej nekaj. Se zdaj imamo Jugoslovanski narodni odbor s svojim Delovnim odborom, (ki nič ne de = la.) J.N.O. je izgubil - razen mogoče kot reprezentativno telo pred tujci - vsak vpliv na emigracijo, s tem pa tudi svoj pomen in raison d'etre, naj že potem cenimo posamezne njegove člane še tako visoko. Svoječasno ustanovljena "Zveza Srbov, Hrvatov in Slovencev", s sede = žem v Parizu, ki je nastopila pred emigracijo z eno ali dvema izja = vama, pa je zaradi popolne organizacijske nesposobnosti tistih, ki so jo osnovali in vodili, umrla naravne smrti. Prav tako niso bili us = pešni razni poskusi ustvarjanja srbskih in nato jugoslovanskih pred = stavništev. Zdi pa se, da utegne imeti ta nova Zveza "Bodočnost" mož = nost uspeha. Drugo vprašanje je, če bo uspela, kar bo dokazala bodoč = nost. Pogoji, ki kažejo na možnost uspeha, so številni. Med temi je vsekakor organizacijska sposobnost in volja za delo pri ljudeh, ki so Zvezo ustanovili. Poleg tega ima nova organizacija, kakršna je zdaj, gotovo privlačnost za najnovejše emigrante, ki jim ni jasna in jih tudi ne zanima razprava o važnosti ali koristi ali škodi 27.marca, o ravnogorcih in neravnogorcih in temu podobno.

SPOMINE: Dr. Ante Pavelić, ustaški poglavnik, je pred smrtjo končal svoje spomine, ki jih bosta kmalu izdali njegova žena in hči. Enako je zaključil svoje Spomine dr. Milan Stojadinović, nesojeni jugoslo = vanski poglavnik in predsednik vlade v prvi Jugoslaviji. Tudi ti spo nini bodo kmalu zagledali beli dan.

LIK DEMOKRATIJE je naslov moje brošure, ki bo kmalu dotiskana kot 1.štev Šavremenikove knjižnice. V tem brošuri sem poskusil dati resu = ne: kaj razume pod demokracijo demokratični Zpad, zlasti dežele, v ka terih se govore angleško. Ne gre torej za nekakšno znanstveno študi = jo niti ne za neko epohalno delo, ki naj preporodi svet - ali vsaj na šo emigracijo... Kljub temu se mi zdi koristna in jo priporočam bral = cen Klica Triglava. Cena bo 2,50 NF oziroma 3/- odn. 50 centov.

Za SOCIALNI SKLAD je daroval g.Štefan Kuhar E 1. Lepa hvala! - Obra = čunsko poročilo Skladovega delovanja čaka na prostor v Klicu Triglava.

FRONTA JE ZBOROVALA

5. kongres socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije se je vršil v Beogradu od 18. do 21. aprila. Prva dva dni in zadnji dan so prenašale vse radijske in televizijske postaje, a na vmesna dva dni so objavljali poročila o razpravah v treh komisijah (za organizacijske, ideolosko-politične in socialno-gospodarske zadeve). Neposreden prenos iz kongresne dvorane je trajal skupno 14 in pol ure, a poročila o kongresu so obsegala kakih 10 ur. Koliko radijskih sprejemnikov se je te dni ohladilo, lahko ugane vsak smrtnik.

Tito je govoril tri ure in en četrt. Pri tem je pripisal socialistični zvezi vse, kar se je in kar se bo dogajalo v Jugoslaviji na bilo katerem področju. Ako bi hotel povzeti njegov govor, bi moral ponoviti več ali manj vse one podatke, ki sem jih že navedel v svojih mesečnih pregledih. A kar se tiče novega petletnega načrta, bom o njem poročal polagoma - saj imamo pet let pred seboj, a tu bi vzelo preveč prostora. Negativen vtis, ki ga je napravil na trezne ljudi njegov zunanje-politični del, v katerem je bil sila bojevit proti kapitalizmu, je kasneje nekoliko popravil Bakarić, ki je v pol ure jasno in spretno analiziral stanje na Zahodu in Vzhodu. Kapitalizem ni več ono, kar je bil, je dejal. To dokazuje vedno večja intervencija države v gospodarstvu, kar preprečuje najbolj grobe posledice kapitalističnega reda. Dohodek delavcev raste in s tem raste gospodarski pritisk delavskega razreda. Hladno vojno so na Zahodu podpirali tudi oni, ki so jim delavski interesi pri srcu, a ki so bili proti temu, da bi se jim naprtil sistem (komunistični), katerega "niso razumeli." Po drugi strani so na Zahodu smatrali, da bo komunizem sam od sebe propadel. Dogodki v Vzhodni Nemčiji, na Poljskem in na Madžarskem so jih v tem potrjevali. Toda rezim ni padel - padel je stalinizem. (Bakarić je pozabil na sovjetske tanke!) Proces decentralizacije in demokratizacije v Sovjetski zvezi sami je potrdil jugoslovanska predvidevanja.

Značilno je bilo, da Sam Watson, ki je predstavljal britansko laburistično partijo, ni pozdravil kongresa. Enako so molčali laburisti iz Norveške, socialni demokrati iz Nemčije, Švice in Švedske in predstavniki iz Vzhodne Nemčije in Madžarske. Francoski socialistični govornik je povedal delegatom, da jugoslovanski tip socializma ni primeren za tako razvito deželo kot je Francija, a italijanski socialist je poudaril, da hočejo italijanski socialisti zagotoviti Italijanom "demokratsko pot v socializem". Belgijski socialistični govornik je zatemnil svojega komunističnega kolego z izjavo, da je njegova stranka stala ob Titu že izza 1948. leta. Izraelski socialist se je zavzel za mirno rešitev spora z Arabci in izrazil mnenje, da je Jugoslavija kot "neutralna država" najbolj poklicana, da v tem sporu posreduje. (Njegova prisotnost topot ni motila arabskih delegatov kot jih je na kongresu jugosl. sindikatov.) Indijski Praja socialist je izrazil upanje, da bo kongres ob priliki razgovorov med Nehrujem in Chou En-lajem zaželel Indiji ohranitev neodvisnosti in nedotakljivosti - za kar je želel splošen aplauz. Kitajskega delegata na kongresu ni bilo - enako ne sovjetskega, albanskega, romunskega, bolgarskega ali češkoslovaškega. Ceylonski socialist se je izrekel proti zahodnemu imperializmu in sovjetski birokraciji, toda aplauza ni želel. Pač pa so automatičen aplauz želeli govorniki iz Afrike in latinske Amerike. Vsakdo izmed njih se je pač znebil tega, kar ga je najbolj srbelo in zaradi česar je tudi prišel na kongres. Bilo so tudi taki, ki so bili bolj trezni - kot recimo predstavnik Nehrujevega nacionalnega kongresa, ki je govoril o potrebi povečanja avtoritete Združenih narodov - toda takih je bilo bolj malo.

O čem se je še govorilo na kongresu? O vsem - o celotnem razvoju Jugoslavije, vse verjetno v korist tujih delegatov, ki so lahko poslušali istočasno prevajanje posameznih govorov. Za domače poslušalce, v kolikor so kongresu sledili, so se zdeli omembe vredni edino oni deli govorov, ki so bili posvečeni zlorabljanju uradnih položajev, kršitvam pravic samoupravnih organov, upeljevanju boljšega sistema plač in mezd, pomanjkljivostim v prometu, itd. Kar se izprememb v statutu tiče, izgleda, da je glavna izprememba v tem, da ima vsak državljani sedaj avtomatično pravico, da postane član zveze, razen ako se mu "dokaže, da ni socialno-politično pozitiven in aktiven". Poleg tega bodo organizacijo prilagodili komunalnemu sistemu. A kar se tiče bodočih nalog, so socialistični zvezi naprtili odgovornost za izpolnitev naslednjega petletnega načrta. Tekoči petletni načrt bo izpolnjen do konca letošnjega leta - v starih letih. Neumno bi bilo zanikati dosežene uspehe, toda to so uspehi, ki jih naši ljudje niso dosegli kot svobodni ljudje, marveč pod stalnim pritiskom. Izgleda, da se bo ta pritisk nadaljeval tudi pri sprovedbi naslednje petletke. To je pa sedaj tudi edini način, da komunisti opomnijo ljudi, kdo je njihov gospodar.

PISMA UREDNIKU

TISK IN PRAVICA: G.urednik! ...Prijetelj Gorjup piše o meni: "Opleta-nje g.Sirca o nekakšnem tiskovnem sodišču pa kaže samo, da mož nima posebne vere v svoboden tisk, moč javnega mnenja in inteligence čita-teljev" (KT 250). Ta mož (namreč jaz) je resnično mnenja, da so neod-visna sodišča precej starejša demokratična ustanova kot svobodni tisk in da so tiskovni zakoni ena najvažnejših opor demokracije. Svoboda tiska namreč še prav nič ne pomeni, da bi ljudje lahko drug drugega klevetali in opravljali. Zmerjati nekoga n.p.r. z zločincem ni pravno-bena demokratična pravica ampak tiskovni prestopok v vseh kulturnih državah. Seveda pa mora soditi objektivno sodišče in ne sodišče, v ka-terem bi bili vsi sodniki "četniki" po programu, ki so ga nekoč spre-jeli nekje na četniškem ozemlju. Sicer sem pa tiskovno sodišče ome- nil le zato, da bi opozoril, da ima tudi svoboda tiska in objavljanje pisem uredniku svoje meje, ne pa, ker bi menil, da je koga res treba spraviti pred sodišče. To bi bilo v naših razmerah precej otročje.

Nekateri dopisniki pozivajo g.Zulfikarpašića, naj pojasni svojo preteklost, da "se mu omogoči delovanje v demokratski družbi". Odkod jemljejo Slovenci, Klic Triglava in Srbi pravico, da na tak način zah-tevajo pojasnila? Kaj bi rekli, če bi muslimani začeli zahtevati po-jasnila od vsakega izmed nas ali izmed Srbov?... Če kdo ve za kak zlo-čin, ki ga je imenovani storil, naj ga pove. Samo v tem primeru ga mo-ra tudi dokazati. Po demokratičnih načelih nikomur ni treba dokazova-ti, da ni kriv, ampak mora vedno tožilec predložiti dokaze. Siljenje k dokazovanju nekrivde je v pravni vedi označeno kot "probatio diabo = lica" in velja za nekaj skrajno nedemokratičnega. "Onus probandi" je vedno pri tožilcu. Opravičevati nedemokratično zahtevo, naj kdo doka-že, da ni kriv, s tem, da tudi komunisti zahtevajo "karakteristike", je precej čudno. Ali naj se naš svobodni tisk spusti na komunistično raven?

LJUBO SIRČ
(Murten, Svica)

KAJ - KDO - ZAKAJ: G.urednik! Nasprotno prepričanju g.Tošiča (KT 250), da je važno le, kakšno gledišče je izraženo, zahtevata življenjska mo-drost in grenke izkušnje, da temu dodamo še dve osnovni komponenti: kdo in zakaj. Evo primera: "Po tri sto letih prelivanja krvi po evrop-skem kontinentu... je Francija ostala Francija... Poljska Poljska, a Ita-lija Italija... Zakaj ne bi bilo možno končati s temi nekoristnimi voj-nami, ki trajajo na veke?... Zakaj jih ne zamenjati z načelom zdravega razuma? Zakaj ne dvignemo iznad strasti in nespaseti vsa vprašanja ev-ropskih držav in jih hladnokrvno ne razmotrimo v luči miroljubnih vi-zij?" - Kakšno je to mišljenje? To "mora zadovoljiti vsakega količ = kaj liberalnega Slovenca, Hrvata in Srba" in bilo katerega zagovornika "zdrave pameti", pod pogojem, da ta zdrava pamet ne vpraša z a k a j in k d o je to misel izrazil. Zakaj? Da preslepi svetovno javno mne-nje in tako omogoči večjo krvoprelitje človeške krvi po evropskem kon-tinentu v teku treh let kot pa je je preteklo prej v tri sto letih. Kdo? Hitler (Hitler: A Study of Tyranny, by Alan Bullock, Bantam Books, New York, 1958). Če bi pred objavo tega dela Hitlerjevega govora od-govorili na vprašanje kdo, ne bi bralec niti sekundo verjel v to Hitler-jevo "miroljubno in demokratsko gledišče", ker je dobro znano, da ni bil niti miroljubeč niti demokrat...

MILOŠ AČIN - KOSTA
(Washington, D.C.)

BIVŠI ZBORAŠI: G.urednik! Z zanimanjem zasledujem razpravo glede sode-lovanja z bivšimi komunisti in ljotičevci. Nisem pa bil malo iznenaden, ko sem v pismu g.Koste Kostića (KT 251) videl, da se zavzema za sodelo-vanje z bivšimi komunisti, medtem ko je proti sodelovanju s skupinama okoli HRVATSKE ZORE in SRPSKIH VIDIKA, - čeprav gre pri tem za ljudi, Hrvate in Srbe, ki niso le odločni protikomunisti ampak tudi odkriti pristaši demokracije zapadnega tipa in ki kot takšni tudi nastopajo v javnosti. - G.Kostić pravi v svojem pismu med drugim: "Toda one iz

Srbskih vidikov in Hrvatske zore bi pa vprašal: če so "bivši" ljotičevci, zakaj ne postopajo tako kot delajo to bivši komunisti? Medtem ko bivši komunisti vseh teh petnajst let trošijo prvenstveno ali popolnoma v borbi proti dovčerajšnji partiji, nočejo "bivši" ljotičevci okoli Hrv. zore in Srbskih vidikov reči niti eno edino besedo proti svoji dovčerajšnji partiji in njenemu idejnemu, političnemu in vojaškemu sodelovanju ne samo z nacizmom ampak tudi z nemškim okupatorjem!" Tole bi rekli!

1) Ne odgovarja dejstvu trditev, da nismo rekli "niti eno edino besedo proti svoji dovčerajšnji partiji". Znano je na primer, da je celo Naša reč v neki številki iz druge polovice 1958. citirala in komentirala eno takšno "besedo" iz Hrvatske zore. 2) Argument s primerjavo komunistov ni povsem točen: vemo na primer, da Milovan Djilas, potem ko je prelomil s svojo "dovčerajšnjo partijo" ni smatral potrebno, da proglasi negativno in črno prav vse, kar je partija storila v preteklosti - da bi na ta način dokazal svoj prelom z njo. Tudi noben razumnejši človek takšnega dokaza ne zahteva od njega. 3) Koncentracija bivših komunistov in nas ostalih v borbi proti komunistični partiji je povsem razumljiva, ko vemo, da ima partija že 15 let vso oblast in sprovaja diktaturo nad narodi Jugoslavije. 4) Iz našega dosedanjega pisanja je, zlasti glede vprašanja ustaške NDH, jasno razvidno, da obsojamo vsako in vsakršno sodelovanje z nacizmom, kjerkoli je do njega prišlo. Kar pa za deva sodelovanje z nemškim okupatorjem, ga obsojamo, kjerkoli je prekorračilo in prekršilo odredbe Haških konvencij in Pogodbo o premirju in kapitulaciji z dnem 18. aprila 1941. 5) Toda nekaj važnejšega je od vseh diskusij glede tistega, kar se je dogajalo v preteklosti: to je nujna in neobhodna potreba, da vsi upremo svoje poglede proti bodočnosti, prizadevajoč si z vsemi silami, da ustvarimo čim širšo fronto proti skupnemu sovražniku komunizmu, da bi s tem narodom Jugoslaviji omogočili, da v stvarni demokraciji odločijo o svoji bodoči usodi in svojem medsebojnem in mirnem ter složnem življenju. V takšno fronto je po našem mnenju treba omogočiti pristop tako bivšim komunistom kot bivšim ljotičevcem, bivšim dražinovcem in četnikom, bivšim ustašem itd. - pod pogojem, da niso osebno izvršili zločinov proti človeštvu.

ROKO KALEB, glavni tajnik
Južnoslavenskog Demokratskog Saveza "Budućnost"

MISLI OB INTERVJUJIH: G.urednik! To ni fair, kakor g. Pirnat (KT 251) piše o g. dr. Krnjeviću in njegovem stališču do BiH. Dr. Krnjević je v intervjuju rekel: "Vem, da je večina Bosne narodnostno hrvaška in zato vedno vključuje BiH v Hrvatsko. Prav zato nimam ničesar proti temu, da se BiH svobodno izrečeta, ali hočeta v hrvaško ali srbsko državo. Gotov sem, da se bo Bosna izrekla hrvaško, kadarkoli bo mogla svobodno govoriti." - Ali to pomeni, govoriti imperialistično? Ali je možno takšno Krnjevićevo stališče primerjati s srbskim? Srbijanci so, ki imperialistično grabijo BiH. Ali je kak Srbin, odgovarjajoč Krnjeviću, rekel, da je tudi njihovo stališče, da naj Bosna svobodno odloči, v katero državo hoče? Očividno g. Pirnat na to pozablja. Naj dodam, da je pokojni prof. R.W. Seton-Watson, znameniti poznavalec naših problemov že 1911 zapisal v knjigi "Južnoslavensko pitanje i Habsburško carstvo", da so bosansko-hercegovski muslimani Hrvatini in da bi oni to že davno rekli, če ne bi bilo gotovih napak katoliške hierarhije

Dr. STANKO TOMIĆ (London W4)

SLOVENSKI NARODNI ODBOR: G.urednik! Kot jugosl. orientirani dolgoletni naročnik KLICA bi rad vprašal, zakaj niste priobčili velikonočnih izjav g. dr. M. Kreka v imenu Slov. narodnega odbora. Obe izjavi je priobčilo londonsko PISMO, ki sem ga dobil le nekaj dni za KLICOM. Zvedel sem še, da je oboje objavila tudi argentinska SVOBODNA SLOVENIJA z dnem 21. aprila; torej bi Vaš list, ki je izšel 23. aprila, oboje lahko objavil, vsaj v izvlečku, ko ste morali žrtvovati toliko prostora Koroški. To mi je nerazumljivo, saj se je dr. Krek v imenu Odbora izjavil za Jugoslavijo, kar KLIC tudi zastopa vrsto let. Se vam to ni zdelo vredno omeniti? In še en primer: Strnel sem, ko sem pred dnevi zagledal v srbski NAŠI REČI recenzijo Koledarja-Zbornika Svobodne Slovenije, KLIC kot slovenski list pa tega ni objavil. Boste objavili za Božič ali za Veliko noč 1961?

R.V.

(O celi zadevi razpravljamo v enem od uvodnikov. Urednik)

LJUBO SIRCI:

OBSOJEN NA SMRT

(Po angleškem rokopisu priredili sodelavci KLICA TRIGLAVA)

Drugi poskus pobega v Švico je za Ljuba Sirca sicer uspel, toda med potjo si je zlomil nogo in je moral čakati tik za mejo, da ga najdejo Švicarji, medtem ko sta šla prijatelja Marko in Brane v vas.

V bolnici

Bila je še trda noč, ko so me pustili samega v gozdu. Ogenj je kmalu ugasnil in deževalo je. Ležal sem pod smreko in premišljal, kako dolgo bo trajalo, da se pozdravim. Ko se je pričelo daniti, sem postal nestrpen. Bal sem se, da me Švicarji ne bodo našli, pa sem pričel klicati. Okrog sedmih zjutraj se je nekdo odzval klicem in kmalu nato sem zagledal skupino švicarskih vojakov. Bili so zelo prijazni. Dali so mi kave in sira, sanitejec pa mi je povezal nogo v deščice. Naložili so me na nosilnico in me odnesli v dolino. Med potjo so mi povedali, da so se zavezniki prejšnjega dne izkrcali pri Anziu. Res sem imel smolo. Le zakaj nisem šel na jug Italije, da pričakam zaveznike, namesto da sem lazil po teh hribih!

V bolnici v St. Maria mi je doktor preiskal nogo, policija pa prtljago. Doktor mi je nato dal injekcijo in hitro sem se izgubil v omtičnem spanju. Prebudil sem se šele naslednjega dne z nogo v gipsu. Bila je nedelja in po dolgem, dolgem času sem spet bral svobodne časopise, kar je bil nepopisen užitek. V ponedeljek sta me obiskala prijatelja Marko in Brane v spremstvu orožnika. Povedala sta, da ju bodo vrnila v Italijo in da bom jaz moral za njima, čim se mi pozdravi noga. Kajje bilo vse naše prizadevanje zastonj?

Prvi stiki

Pisal sem jugoslovanskemu poslaništvu v Bernu, nekim švicarskim znancem in v Ljubljano. Na veliko začudenje so me neznani Švicarji prihajali obiskovat in prijazno kramljat z mano. Neke nedelje me je obiskal Jugoslovčan, ki se je predstavil kot Sergej in je bil tajnik Mihailovičevega zastopnika v Švici. Povedal mi je, da je le slučajno zvedel zame, ker se poslanik ni zmenil za moje pismo. Pojasnil sem mu položaj v Sloveniji in poudaril, da je pri Mihailovičevih ljudeh v Sloveniji marsikaj narobe. Sergej je izjavil, da so o vsem tem že poučeni; zvedeli so tudi za novico, da so partizani pobili četnike na Grčaricah. Vprašal me je, kako je Novak trošil velike vsote denarja, ki so mu ga pošiljali, a mu o tem nisem mogel nič povedati. Sergej je obljubil, da bo posredoval moja poročila ministru Kernu.

Medtem sem dobil pismo od Marka in Braneta iz Berna. Pokazalo se je, da ju je orožnik spremil le do meje, nato pa jima je obrnil hrbet, tako da sta jo Marko in Brane takoj spet pobrisala nazaj v Švico. Hodila sta dva dni do druge doline in se tam vsedla na vlak za Bern. Če bi prešli mejo le nekaj dni kasneje, po kapitulaciji Italije, ne bi imeli nikakršnih sitnosti. V pismu sta me prijatelja svarila pred jugoslovanskim poslanikom v Bernu, češ da je Velješrb in da ne mara Slovencev. Tega si nisem gnal k srcu, ker je bilo nezaupanje med Jugoslovani vsakdanje. Toda kasneje sem uvidel, da je bilo pri poslaništvu nekaj narobe. Niso se vsaj zanimali za jugoslovanske begunce v Švici, katerih je bilo takrat kakih 2000, če jim že pomagati niso mogli. Tudi se niso zanimali za položaj v Jugoslaviji, tako da se nič ne čudim, da jugoslovanska vlada ni imela pojma o razpoloženju ljudi doma. Res pa je, da so uradni predstavniki imeli težave zaradi nasprotij med Srbi in Hrvati in kasneje med partizani in protikomunisti. Vsak je vlekel na svojo stran.

Pišem poročila

V poročilu, ki sem ga napisal za kapetana Kerna, sem skušal **razložiti zmedo, ki je vladala v Sloveniji. Opisal sem Slovensko Zavezo, Osvobodilno Fronto, četnike, partizane in Belo gardo.** Zapisal sem, da OF vodijo komunisti, da ima enotno in odločno vodstvo, močno propagando in da bo najbrže z vsemi silami poskušala priti na oblast. Po mišljenju dr. Nagodetove "Pravde", skupine, ki me je poslala v Švico, bi moral kraljevo vojsko v domovini temeljito preurediti odločen oficir, ki bi prišel iz inozemstva z zadostno avtoriteto. V Sloveniji bi bilo treba doseči modus vivendi z OF. Za vse to pa bi bila potrebna podpora BBCjeve propagande, kajti BBC dotedaj ni razpravljal zadev, ki bi najbolj zanimale Jugoslovane.

V posebnem poročilu o majorju Karlu Novaku sem zapisal, da nikakor ni slab mož in da je pokazal dokaj osebnega poguma in odločnosti, toda kot komandant Mihailovića za Slovenijo se je popolnoma onemogočil in ne uživa več zaupanja. Obe poročili sem izročil Sergeju, ki ju je v zgoščeni obliki poslal v London, toda kapetan Kern mi je naslednje leto sporočil, da poročila o Novaku ni prejel. Medtem sem uvidel, da je tudi z londonsko vlado nekaj narobe. Odselila se je v Kairo, najbrže na britanski pritisk, in kapetan Kern je odstopil. Zelo sem bil razočaran in zdelo se mi je, da ne bom mogel veliko doseči.

Ker se mi noga ni dobro zarasla, mi je doktor v St. Maria svetoval, naj se odpeljem v Bern na operacijo. Jugoslovansko poslaništvo mi ni utegnilo pomagati, a s pomočjo prijaznih Švicarjev sem le srečno prišel v Bern, čeprav je bilo zelo nerodno potovati z berglami, ker sem moral večkrat presesti. V Bernu so me uspešno operirali in spet sem ležal v gipsu. Ko me je Sergej ponovno obiskal, mi je sporočil slabo novice, da so se ostanki četnikov z Grčaric zatekli v Ljubljano pod nemško pokroviteljstvo, da nadaljujejo borbo proti partizanom.

Tudi dr. Anić, Sergejev šef, me je večkrat obiskal. Razpravljala sva o mojem poročilu in priznal je, da Mihailovićevo vodstvo Novaka nikdar ni smatralo za pravega človeka, a da sodelovanje z Italijani le ni bilo njegova zamisel, temveč je bilo ukazano od višjih. Ko mi je ponudil, da po svojem slu pošlje pismo v Ljubljano, sem z veseljem izrabil priložnost, da sporočim Pravdi in dr. Nagodetu svoje vtise in odkritja. Pisal sem o svojem poročilu, ki sem ga poslal v London, razložil sem vojni položaj, kot sem ga razbral iz švicarskih časopisov, in sklepal, da se Pravdino mišljenje v glavnem strinja z zapadnimi pogledi. Pisal sem, da jugoslovanski politiki v tujini niso nič boljši od tistih v domovini in da zaradi medsebojnih preprirov nimajo časa za resno delo.

Protikomunisti

V bolnici sem imel različne obiske. O položaju doma so bili nekateri dobro poučeni in so z odobravanjem povedali, da se belogardisti pod polkovnikom Kokaljem bore proti komunistom. Po njihovem mnenju je bila borba proti komunizmu nadvse važna in Nemci so bili naravni zavezniki v tem boju. Tega nisem mogel razumeti. Nacisti so na Gorenjskem in Štajerskem jasno pokazali, da je njihov cilj iztrebljenje Slovencev. Šele ko se je vojna obrnila na slabo, so si izmislili svojo borbo proti komunizmu, čeprav so sami s svojo politiko komunistom najbolj pomagali do uspeha. Mnogi Slovenci so podpirali OF zato, ker je bila edina skupina, ki se je v resnici borila proti sovražnikom, ne pa iz ljubezni do komunizma. V knjigi "Slovensko narodno vprašanje" je Kardelj napovedoval, da se bo v primeru vojne slovenska buržuazija pridružila sovražniku in protikomunisti so žal ustregli komunističnim željam ter se pustili pahniti Nemcem v naročje. Tako so izgubili vojno in se zapisali porazu.

Decembra sem bral ustaški časopis v nemščini NEUE ORDNUNG, ki je v posebni prilogi opisoval sodelovanje četnikov z Italijani. Postalo mi je jasno, da so se nekateri srbski voditelji v Liki, Dalmaciji, Bosni in Hercegovini udinjali Italijanom iz sovraštva do Ustašev in Hrvatov sploh. Draža Mihailović tega spočetka ni odobral, toda kasneje je pristal na kolaboracijo. Zadeva je zapletena in jo bo mogoče razvozlati šele po vojni, sem zapisal v svoj dnevnik.

Msgr. Juretić, hrvaški duhovnik, mi je povedal, da je Mihailović skušal stopiti v stik z HSS in je v ta namen pomladi 1942 poslal Novaka v Zagreb. Uspeha kajpak ni bilo. Četniki so se bolj in bolj nagibali na velesrbsko stran. Ker niso mogli vzdržati istočasnega pritiska partizanov, ustašev in okupatorjev, so se približali Italijanom in z njimi vojaško sodelovali, kot je potrdil dr. Anić. Partizani so dobili povod, da proglase Mihailovića za izdajalca in odtrgajo od njega mnogo pristašev, ki se niso hoteli boriti na strani okupatorjev proti lastnim ljudem. Ko sem prišel do tega zaključka, sem uvidel, da je Mihailovićevev pokret izgubljen. Celo Sergej se je strinjal z mojim sklepanjem.

Angleži podpirajo Tita

V prikriti obliki sem svoje zaključke sporočil v Ljubljano. Pisal sem tudi o novi partizanski vladi v Jajcu, za katero sem zvedel iz švicarskih časopisov in na katero je vlada v Kairu ostro reagirala. Sporočil sem, da se Angleži ogrevajo za partizane, ker so bolj aktivni kot Mihailović. Januarja 1944 sem spet poročal o položaju in pripomnil, da smo Jugoslovani poznani v svetu kot prepirljivci, ki vlečejo vsak na svojo stran. Angleži podpirajo Tita, sem ponovno opozarjal februarja, in le Amerikanci se zavzemajo za Mihailovića, a še ti so malodušni. Z olajšanjem sem opazil, da skušajo Angleži pripraviti Jugoslovane do kompromisa v njihovih razprtijah.

Koncem marca sem prejel prvo pismo od dr. Nagodeta, ki je bil zaskrbljen zaradi položaja v Ljubljanski pokrajini. Le na Gorenjskem je bilo nekoliko boljše in je bilo sodelovanje s tankajšnjimi partizanskimi poveljniki mogoče. Partizanski voditelji pa žive, mislijo in delajo po starem, je pisal dr. Nagode.

Noga se mi je pozdravila, tako da sem se lahko gibal po Švici. Kmalu sem opazil, kako silno so bili jugoslovanski begunci razcepjeni na desne in leve. Med desničarji so prevladovali Velesrbi, med levičarji pa so imeli glavno besedo komunisti. Iz Ljubljane so še naprej prihajala porazna poročila. Dr. Nagode je bil obupan nad četniki in domobranci zaradi kolaboracije, a nad komunisti zaradi njihove nestrpnosti. Sovraštvo med Slovenci se je stopnjevalo, tako da se je bilo bati pokolja nasprotnikov ob koncu vojne.

Junija 1944 sem zvedel, da je prišel v Švico polkovnik Vauhnik kot predstavnik "Narodnega sveta", da bi ponudil zaveznikom sodelovanje slovenskih in hrvaških domobrancev in četnikov, ki so se takrat borili ramo ob ramo z Nemci. Ne vem, kakšen odgovor je dobil, a pozitivnega uspeha pač ni imel. Ni bilo mogoče pričakovati, da bodo zavezniki posebno prijateljsko razpoloženi do čet, ki so branile progo Ljubljana-Trst, po kateri so Nemci obskrbovali italijansko fronto. V zadnjem pismu v Ljubljano koncem junija sem sporočil dr. Nagodetu, da v Švici nimam kaj početi in da bom skušal doseči zaveznike. Razložil sem, da je nesmisel govoriti o posebnem miru med Nemci in zapadnimi zavezniki in ga obvestil, kako spretno je Tito izrabil Mihailovićeve politične slabosti.

Medtem je zavezniško izkrcanje v Normandiji odprlo zadnje poglavje vojne. Tudi za Jugoslovane v begunstvu se je odprlo novo poglavje. Šubašić je osnoval novo vlado z izrecnim namenom, da doseže sporazum s Titom. Ker sem bil prepričan, da postopa Šubašić po nasvetih in pod pritiskom zapadnih zaveznikov, sem upal, da ne bodo dovolili, da bi Tito prevzel vso oblast in uvedel komunistično diktaturo.

PRIHODNJIČ: Pat po ovinkih nazaj.

(Copyright)

Begunsko leto v Nuneatonu

se bo kot povsod zaključilo koncem maja, a nam, ki tiskamo Klic Triglava, se je pridružila nedavno družina Stefana Zvera iz Avstrije. Tankajšnja občina jim je preskrbela hišo in opremila skoro vse sobe in kuhinjo; vsa oprema bo last družine, a za hišo še ni odločeno. Oče Zver je dobil tudi posel v železarni. Sprejema se je udeležil župan, BBC in Televizija, poleg tega so bili novi Slovenci še pogoščeni v občinski hiši. Dobrodošli med nami!

OD MESECA DO MESECA

Letošnji Prvi Maj so praznovali z velikim pompom, čeprav so še lani proglašali, da je to dan "zasluženega počitka". Prvič po dveh letih so spet imeli prvomajske parade, od katerih beograjska je trajala čele štiri ure. Vojaški del parade je trajal okrog 40 minut, toda pokazali niso nič takega, kar bi v današnji dobi lahko služilo kot primerno orožje. - V Ljubljani so imeli dvo-urno povorko, ki se je pomikala mimo tribune pri Ajdovščini. Za 250 zastavonošami in nosilci velikih slik Tita, Karla Marxa, Engelsa in Lenina ter tisoč pionirjev so se vrstili delavski kolektivi z ilustracijami svojih uspehov. Nekaj števil s teh ilustracij: proizvodnja se je povečala izza vojne tri in polkrat; proizvodnja elektrike se je povečala od četrte milijarde kw.ur na dve in pol milijardi kw.ur; proizvodnja jekla od 140.000 ton na 390.000 ton, proizvodnja premoga od 1.900.000 ton na 4.665.000 ton. To kajpak samo v Sloveniji. Število zaposlenih se je dvignilo od 197.000 na 438.000. Kmečko prebivalstvo Slovenije se je znižalo od 60% na 37% (v kranjskem okraju na 18%). Ljubljana šteje sedaj 160.000 ljudi in ima okrog 90 večjih in manjših podjetij. Število stanovanj v Ljubljani se je povečalo izza vojne za 12.000.

Za predsednika federalnega odbora socialistične zveze delovnega ljudstva je bil znova izbran Josip Broz-Tito, a Kardeljovo mesto glavnega tajnika je zasedel Aleksandar Ranković. Kardelj je še vedno član odbora.

Bivši sirijski predsednik in sedaj "državljan združene arabske republike št.1." Šukri Kuwatli je bil na obisku v Jugoslaviji. Njemu bo sledil prihodnji mesec tudi sam Naser.

Koča Popović, tajnik za zunanje zadeve, je bil v Afganistanu, Pakistanu, Indiji in Egiptu. Jugoslovanska parlamentarna delegacija je obiskala Japonsko in Cambodijo, a državna delegacija pod vodstvom Jakova Blaževića (predsednika hrvatske vlade) je obiskala Libijo.

Jugoslavijo sta obiskali vzhodno-nemška in tunizijska parlamentarna delegacija. V deželi je tudi bilo lepo število vzhodno-evropskih sindikalnih delegacij, ki so prisostvovali majski paradi v Beogradu. Enako so jugosl.sindikalne delegacije prisostvovali majskih svečanostim v vzhodni Evropi - in na Kubi.

Dr.Vladimir Bakarić je poslal naslednje čestitke dr.Franju Šeperju, novemu zagrebškemu nadškofu: "Velespoštovani g.nadškof.

Prosim, sprejmite moje najiskrenejše čestitke k vašemu imenovanju. Obenem prejmite izraze mojega posebnega spoštovanja! Dr.Šeper se je Bakariću pismeno zahvalil, a kasneje sta si tudi izmenjala obiske.

Da bi se mu najbrže ne zamerilo, je sedaj tudi Reis Ul Ulema Kemura dobil odlikovanje Jugosl.Zastave prvega reda. Pri tem je izjavil, da so muslimani kot verska grupa "našli svoje mesto v jug. socialistični skupnosti".

Letošnji federalni proračun za narodno obrambo znaša 9% narodnega dohodka in je najnižji proračun izza vojne.

EVROVIZIJA je prenašala proslavo 25-letnice smučarske skakalnice v Planici. To je bil tudi debut jugoslovanske televizije v evropski mreži. Sprejem je bil dober. Pri tekmovanju so sodelovali tudi najboljši evropski olimpijski skakalci iz Squaw Valley-a.

Na Himalajo so se odpravili: Stane Kersnik, znani hribolazec; dr. Andrej Robac, doktor; Aleš Kunaver and Ante Mahkota, študenta; Marijan Keršič-Balas, kipar; Ciril Debeljak, tiskar, in Zoran Jerin, novinar. Za časa svojih priprav so preplezali tudi Mont Blanc. Vsa oprema, ki jo imajo s seboj, je bila izdelana v Jugoslaviji.

Poleg postojnske jame bodo letos odprli turistom tudi malograjsko jamo bliizu Postojne. Malograjska jama, ki je bliizu starinskega gradu, je 3 kilometre dolga in skozi njo tečeti Pivka in Unica.

JAT, Jugosl.Aero-Transport, bo letos prevažal potnike na 22 domačih in 11 mednarodnih linijah. Med novimi linijami so tudi Beograd-Berlin via Praga, Beograd-Rim via Zagreb, Dubrovnik-Rim in Ljubljana-Dubrovnik. Računajo, da bo letos z JATom potovalo okrog 200.000 potnikov (160.000 lani).

Novo moderno letališče z dva in pol kilometriskim betonskim vzletiščem so odprli v Golubovcih, 10 km od Titograda, prestolnice Črne gore. Letališče je tudi opremljeno z napravami za nočno pristajanje.

Nogometno loterijo (football pools) bodo otvorili koncem junija. Polovica dohodka bo razdeljena z nagradami, a ostalo polovico bodo porabili za graditev športnih naprav in druge športne potrebe. Loterija bo v državnih rokah.

IVAN STANIĆ